

Komentar in karta: 1/78

SLA V478 'mozolj'

Mojca Horvat

1. Gradivo

Za pomen 'vnetje lojnice in njene okolice', knj. *mozólj* (*ô*), je najpogostejši leksem *mozolj* z izpeljankami *mozoljček*, *mozoljec*, *mozoljik*, *mozoljič*. Zemljepisno strnjeno se pojavljajo še leksemi *mozelj* (z izpeljankama *mozeljček* in *mozeljč*), *ogrc-*, *obrc*, *prišč*, *priščevce*, *spišček*, *bržlajec* in *piček*. Drugi leksemi z manjšim številom pojavitev, npr. *piščaj*, *piščajec*, *čiraj*, *ščirjevec*, *brbunec* in *brbunček*, so razpršeni po vsem jezikovnem prostoru. Na stiku s sosednjimi jeziki se zemljepisno nesklenjeno pojavljajo leksemi *vimerl*, *vimprič*, *vimoč*, *avsšlag*, *grimpa*, *brufol*, *brufolo* in *brušk-*.

Informatorji so ponekod odgovore dodatno komentirali s pomenskimi razlagami: leksemi *tvor* v T255, *mozolj* v T058 in T387, *ščirjevec* v T059 pomenijo 'velik mozolj', leksem *kufer* v T255 in T257 je 'majhen mozolj', *ogrc* v T244 je 'mozolj na obrazu z belo piko na sredini', v T383 pa 'tak, s črnim strženom', leksemi *mozoljček* v T401 in T387 ter *mozoljič* v T059 so 'majhen mozolj', *mozoljec* v T244 pa je 'malo večje kot ogrc'.

2. Morfološka analiza

MOzolj < **moz-ol'-b* 'mozolj' ← *moz-nq-ti 'udariti' (*M* → *b* v T008, T009, T019, T031, T087, T090; *O* → *e* v T067, T117, T118, T125, T153, T157, T169, T174, T184, T187, T188, T193, T253, T347, T359; *O* → *i*, morda razvoj preko *-e-* v T176, T185, T187, T307)

mOzoljček < **moz-ol'-bč-bk-č* (*O* → *e* v T131, T150, T169; *O* → *i*, morda razvoj preko *-e-* v T159, T282)

mOzoljec < **moz-ol'-bc-b* (*O* → *e* v T141, T144, T146, T148, T281, T366, T411, T412; *O* → *i* v T148, T282, T283, T284, T368, T386; *Z* → *ž* v T073)

mOzoljik < **moz-ol'-ik-č* (*O* → *e* v T350; *O* → *i* v T351)

MOzoljič < **moz-ol'-ič-b* (*M* → *v* T085; *M* → *b* v T087; *O* → *e* v T127, T151, T154, T413)

mozgolj < **mozgol'-b*, nejasno, morda iz *mozgol-i-ti 'tlačiti, pritiskati', možna je tudi kontaminacija oblik *mozol-b in *mozg-č (ËSSJa 20: 100), po drugem mnenju je soglasniški sklop *-zg- prvoten (Sławski I: 109)

MOzelj < **moz-el'-b* (*M* → *b* v T202; *O* → *e* v T117, T120, T122, T179, T180, T181, T182, T183, T187, T188, T194 (Ramovš 1924: 51))

mOzeljček < **moz-el'-bč-bk-č* (*O* → *e* v T169; *O* → *i* v T095, T098, T160, T164)

- mOZeljč** < *moz-el-it-b (*O* → *e* v T067, T161; *O* → *i* v T158; *Z* → *ž* v T073, T161, T165)
- možošče**, nejasno, verjetno v zvezi z *mozolj*, tj. *mozol-išč-e
- mezljč**, nejasno, verjetno v zvezi z *mozelj*, tj. *moz-el-it-b
- mrzljč**, nejasno
- ogrc-** < *ogr-ɔc-b ← *ogr-ɔ 'črv, ličinka'
- ogrič** < *ogr-it-b
- obri** mn. < *obr-i ← *obr-ɔ 'oteklina' (v gradivu zapisano s protetičnim *g-*)
- obrc** < *obr-ɔc-b (v T036, T037 s protetičnim *g-*)
- obrič** < *obr-it-b
- dobrc** < *dobr-ɔc-b ← *dobr-ɔ 'dober', verjetno k *dober* po tabuistični zamenjavi
- prišč** < *pryšč-b < *prysk-j-b < *prysk-a-ti 'skakati, brizgati'
- priščevec** < *pryšč-ev-ɔc-b
- spriščevec** < *sɔ-pryšč-ev-ɔc-b
- prišt** < *(*prišt*)-*ɔ* ← hrv. *prišt* 'prišč'
- Spišček** < *(*sɔ*)-*pyšč-ɔk-ɔ* ← *sɔ-pyšč-i-ti se ← *pyšč-i-ti se (sln. *pišiti se* 'dobiti izpuščaj' z nar. sln. prehodom *šč > *š*) (*S* → *š* v T051, T052, T054, T055, T312, T357, T360; v T049 s sekundarno nosnostjo pred velarom *spiščenk*)
- spiščnik** < *sɔ-pyšč-ɔn-ik-ɔ
- spiščljajček** < **sɔ-pyšč-ɔl-aj-ɔč-ɔk-ɔ*
- piščaj** < *pyšč-aj-ɔ
- piščajec** < *pišč-aj-ɔc-b
- piščajek** < *pišč-aj-ɔk-ɔ
- čir** < *čir-ɔ 'čir'
- čiraj** < *čir-aj-ɔ
- ščirjevec** < *sɔ-čir-ev-ɔc-b
- brbunec** < *brɔb-un-ɔc-b ← *brɔb-a-ti 'brskati, brozgati, čofotati, da se delajo mehurčki'
- brbunček** < *brɔb-un-ɔč-ɔk-ɔ
- bubica** < *bub-ic-a ← *bub-a in *bɔb-a 'nekaj majhnega in okroglega'
- bubljica** < *bub-ɔl-ic-a
- bulica** < *bul-ic-a ← *bul-a 'bula'
- piček** < *pič-ɔk-ɔ ← *pik-a 'pika, vbod'
- tvor** < *tvor-ɔ 'tvor' : *tvor-i-ti 'delati, oblikovati' (iz prvotnega sln. *tvor je v narečnem glasovnem razvoju nastalo nar. sln. *tur*)
- tvorček** < *tvor-ɔč-ɔk-ɔ
- mehir** < *měxɣr-ɔ < *měx-ɔ 'meh'
- črv** < *čɔrv-ɔ 'črv'
- žulj** < *žul-ɔ 'žulj'
- žuljček** < *žul-ɔč-ɔk-ɔ
- žuljič** < *žul-it-b
- podkožnjak** < *podɔ-kož-ɔn-ak-ɔ ← *podɔ 'pod' + *kož-a 'koža'

zrinjenje < *sb-ri-nen-bj-e ← *sb-ri-nǫ-ti ← *ri-nǫ-ti 'riniti'
prisadne pike < **pri-sad-ǫn-y-j-ǫ pik-ǫ* ← *pri-sad-ǫn-ǫ (← *pri-sad-ǫ
 ← *pri-sad-i-ti 'prisaditi') + *pik-a 'pika, vbod'
grinta < *(*grint*)-*a* ← srvnem. *grint*, nem. *Grind* 'krasta, garje'
vimerl < *(*vimerl*)-*ǫ* ← nem. *Wimmerl* 'mozoljček'
Vimprič, nejasno, morda v zvezi z nem. *Wimmerl* 'mozoljček' (*V* → *p* v T003)
pikeln < *(*pikeln*)-*ǫ* ← nem. *Pickeln* 'mozolji, mozoljčki'
akne < *(*akn*)-*ǫ* ← nem. *Akne* 'akna'
avššlag < *(*avššlag*)-*ǫ* ← nem. *Ausschlag* 'izpuščaj, izprišč', z avstr. bav. nem.
 prehodom *a > *o*
brufolo < *(*brufol*)-*o* ← trž. it. *brufolo* 'mozoljček', it. *bruffolo* 'mozoljček'
brufol < *(*brufol*)-*ǫ* ← trž. it. *brufolo* 'mozoljček', it. *bruffolo* 'mozoljček'
brušk- < *(*bruš*)-*ǫk-a* ← furl. *bruse*, *gruse* 'krasta'
puntin < *(*puntin*)-*ǫ* ← furl. *puntin* 'pikica, pičica'
picilj, nejasno
picidelj, nejasno
hasonja, nejasno, morda v zvezi z nem. *heiss* 'vroč'
zora, nejasno, morda v zvezi z *zor-a 'zora'
smetljaj, nejasno, morda v zvezi z *met-ǫl-aj-ǫ ← *met-ǫl-ǫ, kar je sorodno
 z *met-vl-ǫ 'metljaj'
pipljec, nejasno
bedenec, nejasno
bržlajec, nejasno
kufer, nejasno
šprizovec, nejasno
vimoč, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Z izoglosami sta zamejeni naglasni različici *mózolj* in *mózelj*.

Kot enkratnice so kartirani leksemi *šprizovec* v T050, *smetljaj* v T086, *hasonja* v T023, *zora* v T074, *pikeln* v T034, *bubljica* v T086, *zrinjenje* v T132, *akne* v T025, *prisadne pike* v T276, *puntin* v T060, *picilj* v T363, *picidelj* v T363, *podkožnjak* v T372, *dobrci* v T293, *pipljec* v T159 in *vimoč* v T012.

Kot enkratnice s *-pišč-* so kartirani leksemi *piščajec* v T389, *piščajec* v T407 in *spiščljajček* v T323.

Kot enkratnica z *ogr-* je kartiran leksem *ogrič* v T076.

Kot enkratnici z *obr-* sta kartirana leksema *obrič* v T017 in *gobri* v T023.

Kot enkratnice z *žulj-* so kartirani leksemi *žulj* v T105, *žuljič* v T138 in *žuljček* v T106.

Kot enkratnica s *čir-* je kartiran leksem *čir* v T377.

Kot pretvorba s primitivom je kartiran leksem *mozoljast* v T252.

Kot tretji ali nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *ščirjevec* v T058 in T059, *mozoljič* v T085, *bulica* v T090, T097 in T155, *brbunec* v T090, *brušk* v T097, *črv* v T102, *bubica* v T106, *mozoljček* v T109, *mozoljec* v T383, *brufolo* v T136, *ogrc* v T166 in T169, *bedenec* v T197, *tur* v T255, *mehir* v T386 in *mozolj* v T169.

Leksemi v T155, T280, T305, T312 in T365 so zapisani v množinski obliki, kartirani pa v edninski.

Leksem *brzde* 'herpes' v T022 je zaradi pomenskega neujemanja kartiran kot nerelevanten odgovor.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V738 'tvor' (1/77); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: 291, 292 'izpuščaj'; ALI: /; ASLEF: 1577; HJA: /